

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის, ურბანისტიკის და
დიზაინის ფაკულტეტი

ქალაქთმშენებლობითი დოკუმენტაცია,

როგორც მემკვიდრეობის დაცვის გარანტი

(მცხეთის მემკვიდრეობისა და ტურიზმის მასტერ-პლანის შესწავლის მაგალითზე)

შალვა ქურიძე

სტუდენტთა 83-ე ღია საერთაშორისო კონფერენცია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, მ. კოსტავას 77, 0175, თბილისი,
საქართველო

თბილისი 2015 წ.

კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობა წარმოადგენს, არა მხოლოდ მსოფლიოს თითოეული ხალხის, არამედ მთელი კაცობრიობის ფასდაუდებელ და აუნაზღაურებელ მონაპოვარს. მისი ნებისმიერი ნაწილის დაკარგვა აღარბებს მთელი მსოფლიოს ხალხებს. ამ მემკვიდრეობის ზოგიერთი ობიექტი, მათთვის დამახასიათებელი განსაკუთრებული ღირსების გამო, შეიძლება გამოჩნდეს მსოფლიო ფასეულობის მემკვიდრეობად იქნას აღიარებული და ამ თვალსაზრისით, იმსახურებენ მათი არსებობისათვის უფრო და უფრო მზარდი საფრთხეებისაგან განსაკუთრებულ დაცვას.¹

თემის აქტუალობას განაპირობებს „მცხეთის მემკვიდრეობისა და ტურიზმის მასტერ-პლანის“ დოკუმენტში ასახული საერთაშორისო მეთოდოლოგიური გამოცდილებისა და იურდიული პრაქტიკის ადგილობრივ პირობებთან ადაპტაციის მოთხოვნები, ევროინტეგრაციის პროგრამის ვალდებულებებიდან გამომდინარე და გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ეგიდით მომქმედი ევროპის ეკონომიკური კომისიის რეკომენდაციები: „ტერიტორიულ-სივრცითი დაგეგმარება, ეფექტური მართვისა და განვითარების საკვანძო ინსტრუმენტი გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისთვის განსაკუთრებული აქცენტებით“.

ჩვენი მიზანია, „მცხეთის მემკვიდრეობისა და ტურიზმის მასტერ-პლანის“, როგორც იუნესკოს მიერ კულტურული მემკვიდრეობის სფეროში დამკვიდრებულ მიდგომებზე დაფუძნებული დოკუმენტის პროფესიული წრეებისათვის ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. ამასთანავე გამოკვეთოს: ამ საერთაშორისო დოკუმენტის, როგორც ერთპიროვნული გადაწყვეტილებების ხელისშემშლელი ფაქტორის როლი; სახელმწიფო მხარის მიერ მასტერპლანის იგნორირების შედეგად მცხეთის კულტურული, ბუნებრივი და რელიგიური ფასეულობისათვის მიყენებული დანაკლისის მასშტაბები; ასეთი დოკუმენტის შედგენის აუცილებლობა, საქართველოს ისტორიული ქალაქებისათვის, ევროინტეგრაციის კონტექსტში; მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით, არანაკლებ მნიშვნელობას იძენს მცხეთის მასტერგეგმის მაგალითზე იუნესკოს მიერ შემუშავებული თანამედროვე მიდგომების საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის პრაქტიკაში დანერგვა.

ურბანიზაციის პროცესის მზარდი და დინამიური ხასიათი საგრძნობ, ნეგატიურ ზეგავლენას ახდენ ისტორიული ქალაქების დაცვაზე. გლობალიზაციის ეპოქაში ტოტალური სამშენებლო ბუმის პროგრესირებადი ზეწოლის პირობებში ისტორიული ქალაქური ლანდშაფტების კონსერვაციათან ამავე დროს ურთულესი პრობლემის მნიშვნელობას იძენს. ისტორიული ქალაქური ლანდშაფტის კონცეფცია ჩაისახა, როგორც

¹ იუნესკოს 17 გენერალური სესიის; მუხლი 4 (პარიზი, 17 ოქტომბერი-21 ნოემბერი, 1972 წ.)

ბოლო ორი ათეული წლის მანძილზე შემუშავებული მიდგომების ანალიზის, კრიტიკული შეფასებისა და ახალი გამოწვევების გათვალისწინებაზე დაფუძნებული ხედვა. ისტორიულ ქალაქებსა და მათ უნიკალურ გარემოზე თანამედროვე არქიტექტურის ნეგატიური ზემოქმედების თავიდან აცილება ძეგლთა დაცვითი საერთაშორისო ორგანიზაციების განსაკუთრებული ძალისხმევის საგანს წარმოადგენს. ურბანული განვითარების დღევანდელ ეტაპზე ქალაქების უძრავ ქონებასა და ინფრასტრუქტურაში ჩადებული ინვესტიციები ურბანული გარემოს ტრანსფორმაციის ძირითად მასტიმულირებელ ძალადაა გადაქცეული. ისტორიული ქალაქური ლანდშაფტის მკვეთრი ნეგატიური ცვლილებების ძირითადი მიზეზი ამ ძალის აშკარა ცალმხივი კომერციული ხასიათია. ისტორიული განაშენიანების სივრცით-გეგმარებითი ცვლილებების პროცესში სულუფრო მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს თანამედროვე არქიტექტურა. ცვლილებების დინამიურ ხასიათთან ერთად, შეშფოთებას იწვევს ამ არქიტექტურის ქალაქის კულტურულ და ბუნებრივ არეალებში შეჭრის მასშტაბები. აშკარად იკვეთება ისტორიული ქალაქური ლანდშაფტების განადგურებისა და ისტორიული ქალაქების ფიზიკური და ვიზუალური მთლიანობის დაკარგვის საფრთხე. ასეთი სტრატეგიული დაგეგმარების დოკუმენტის მნიშვნელობის იგნორირებამ გამოიწვია:

- ძეგლისათვის ისტორიულად დამახასიათებელი კულტურულ-ბუნებრივი კონტექსტის განუზომელ დეფორმაციასა და ისტორიული ანსამბლის ინდივიდუალური იერსახის დამახინჯება;
- საზოგადო ინტერესებისა და კულტურულ-ბუნებრივი ფასეულობების იგნორირებისაკენ მიმართული ფართო მასშტაბიანი სამშენებლო ინტერვენცია;
- თავისი არსითა და შედეგებით წარმოადგენს მემკვიდრეობის დაცვისაკენ მიმართული მოქმედებების დეზინტეგრაციასა და ქაოსის პროვოცირების ხელშემწყობფაქტორს.
- სადღეისოდ, ამ დოკუმენტაციის იგნორირება წარმოადგენს მცხეთის ბუნებრივი და კულტურული მემკვიდრეობის განადგურებისა და მხატვრული ინდივიდუალობის დაქვეითების მიმდინარე საფრთხეს;
- მიუღებელი სამშენებლო აქტიობის ნეგატიური პროცესები უკვე შეეხო ქალაქის განსაკუთრებული ღირებულების ფრაგმენტებს - სვეტიცხოვლის უშუალოდ მიმდებარე გარემოსა და მტკვრის მარცხენა სანაპირო განაშენიანების ისტორიულად ჩამოყალიბებულ მასშტაბს, სამთავროს არქიტექტურულ-არქეოლოგიურ ნაკრძალს;
- მტკვრისა და არაგვის ხერთვისის უნიკალურ ლანდშაფტური გარემოსა და ჯვრის მონასტრის აღმოსავლეთი ზონის ფართომასშტაბიანი სამშენებლო ათვისებისაკენ მიმართული საპროექტო წინადადებების გააქტიურება;

- მსოფლიო მემკვიდრეობის ნუსხაში შეტანილი მცხეთის კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობი სუმნიშვნელოვანესი კომპონენტის ჯვრის ბორცვის დასავლეთ მიმდებარე ზონის სამშენებლო პოლიგონად გადაქცევაზე ორიენტირებული პრივატიზირების გამოცხადების ფაქტი;² (ძირითდი გემგის მიხედვით ამ ზონას მინიჭებული აქვს „ბიოპარკის“ ფუნქცია, რაც კრძალავს მისფარგლებში ნებისმიერ სამშენებლო ინტერვენციას);
- უხეშადაა დარღვეული მსოფლიო მემკვიდრეობის კონვენციის რეალიზაციაზე ორიენტირებული იუნესკოს „მსოფლიო კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის ეროვნულდონეზე დაცვის რეკომენდაცია“ (1972.16.10), „კულტურული და ბუნებრივი მემკვიდრეობის ნებისმიერი ელემენტის დაცვის ღონისძიებებიდან გამომდინარე, ვალდებულებებით ან უნდა სდევდეს ქონებას, ვის საკუთრებაშიც არ უნდა გადადიოდეს იგი. დაცული შენობა – ნაგებობებისა და ბუნებრივი ღირსშესანიშნავი ადგილების გაყიდვის შემთხვევაში მყიდველს უნდა ეცნობოს ამ დაცვითი ვალდებულებების შესახებ“. (მუხლი.46).
- ამმოთხოვნისსაფუძველზე, ზემოხსენებული ტერიტორია პრივატიზაციაზე გატანილი უნდა ყოფილიყო ისტორიულად დამახასიათებელი ბუნებრივი ლანდშაფტის აღდგენისა და ბიოპარკი სფუნქციით, ყოველგვარი სამშენებლო ინტერვენციის გარეშე.³

²შესაძლო შედეგების სრულ გაუაზრებლობაზე მეტყველებს ის გარემოება, რომ სწორედ ამ ზონაში განთავსებული საბჭოთა რეჟიმის სამხედრო უწყების შენობა – ნაგებობათა სრული ლიკვიდაცია და მცხეთის ჯვრის გარემოცვისათვის ისტორიულად დამახასიათებელი ბუნებრივი გარემოს აღდგენა წარმოადგენდა მცხეთის მემკვიდრეობის მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში შეტანის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პირობას. ამ პირობის შესრულების მიზნით საქართველოს მხარემ უდიდესი ძალისხმევის ფასად შესძლო კონვენციის წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შესრულება და აღნიშნული ბაზის ნაგებობათა კომპლექსის სრული ლიკვიდაცია.

³იხ. “მცხეთის მემკვიდრეობისა და ტურიზმის ძირითადი გეგმა“ – მიწის გამოყენების გეგმა. #C3

Summary

Cultural heritage Urban planning documentation

S. Kuridze

Preservation of cultural heritage and national interests outside problem borders for a long time, also there was a world measurement. If Convention, any of provisions, signed a charter for each state is responsible for realization of it of international legal acts. According to the signed document, the relevant national legislation includes amendments to heritage and reforms. Mtskheta ensemble of the international standards in the field of protection of Committee of the world heritage of UNESCO the decision "Heritage & Tourism the Master plan for Mtskheta, Georgia - UNESCO and PROON-SPPD of the pilot project" - creation is made. "Heritage & Tourism the Master plan for Mtskheta, Georgia - UNESCO and PROON PRPP the Pilot project" reflects a landscape the concept of the city, cultural for development of historical part, and complex preservation of the increased dependence from the same time will allow you to take it with international opinions and recommendations the European context. "Heritage & Tourism the Master plan for Mtskheta, Georgia - UNESCO and PROON-SPPD of the pilot project", as cultural heritage of UNESCO in the field of the established approaches the document providing access on the basis of professional circles and town-planning documentation on rational use of this experience.

ლიტერატურა:

1. ნეტარი აგუსტინე „ღვთის ქალაქის შესახებ“
2. 17th General Assembly of States Parties; UNESCO Paris. 23 October - 28 October 2009
3. Resolutions & Recommendations . Records of the General Conference Seventeenth Session Paris, 17 October to 21 November 1972.
4. Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe. Granada, 3.X.1985
5. 28th session of the Committee, Suzhou, China, 28 June - 7 July 2004.
6. 29th session of the Committee. Durban, South Africa, 10 July - 17 July 2005.
7. ფრანჩესკო ბანდარინი – იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის ცენტრის დირექტორი, იუნესკოს რეგიონული კონფერენცია. სანკტ-პეტერბურგი. 29.01–2.02. 2007 წ.
8. European Charter of the Architectural Heritage – 1975. Adopted by the Council of Europe, October 1975.
9. CHARTER FOR THE CONSERVATION OF HISTORIC TOWNS AND URBAN AREAS. WASHINGTON CHARTER 1987, Adopted by ICOMOS General Assembly in Washington, DC, October 1987.
10. Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003. Paris, 17 October 2003.
11. Innovation Cities Program - This program is designed to give you the data, training and tools turns your ideas into innovation where you are. www.innovation-cities.com
12. A.T. Kearney, Top management consulting firm in strategy, operations, and information technology, www.atkearney.com
13. PwC - PricewaterhouseCoopers - the world's largest consulting and auditing network. <http://www.pwc.com/>
14. Mercer University , www.mercer.edu
15. EUI - For European Institute established in 1951 in Saarbrücken, Germany, see Europa-Institut of Saarland University, for other uses, see European University (disambiguation)